

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inzerate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 27. januvarija 1899.

Politiški oddelek.

Ljubljanska realka.

Sklep občinskega sveta ljubljanskega, pritožiti se pri naučnem ministerstvu zaradi razmer, ki vladajo na ljubljanski realki in katerih prouzročitelji so nemško-nacionalni profesorji, osvetljuje jako značilno preiskava, katera je te dni začela na kompetentnem mestu. Niso nam sicer znane, podrobnosti preiskave. Toda v podučenih krogih se govori, da je jako mnogo nemških realcev kompromitiranih, govori se v zvezi z realci o dogodivšem se žaljenju Veličanstva, o dokazanem Bismarckovanju in o ednacijah lepih rečeh. Ker je stvar v uradnih rokah, izvedemo kmalu kaj več o njej, a dejstvo samo, da se je preiskava začela, zadostuje v dokaz, da so razmere na ljubljanski realki potrebne korenite premembe.

Ne ugovarjamo nemški vzgoji nemške mladine. Odločno pa ugovarjamo temu, da bi se sloveuska mladina na ljubljanski realki vzgojevala tako, kakor se godi sedaj, ko se sistematično raznaroduje in se ji vcepa nemško nacionalnega duha.

Zahteva, da se naj na ljubljanski realki ustanove posebni razredi za slovensko mladino, seveda s slovenskim učnim jezikom, in posebni razredi za nemško mladino, pride v prihodnjem zasedanju dež. zbora zopet na vrsto. Ustrezaje naročilu deželnega zbora je dežeini odbor sestavil načrt realčnega zakona, in o tem načrtu hočemo danes izpregovoriti nekoliko besed.

Dež. odbor pravi v svojem poročilu, da je sestavil svoj načrt zakona sporazumno z naučnim ministerstvom. To se razvidi posebno iz § 10., kateri govori o določitvi učnega jezika.

Ta § se glasi:

Vsak izmed obeh deželnih jezikov sme biti učni jezik.

Dopustno je, da sta na eni realki tudi dva učna jezika, ki se uporabljata za različne šolske oddelke ali za različne učne predmete.

Določiti jezik, v katerem naj se poučuje, pristoji glede realk, ki niso državne realke, tistemu, ki učni zavod vzdržuje.

Kadar jih za vzdrževanje kakšne realke prispeva več, se določi učni jezik po dogovoru.

Kadar se ta dogovor ne doseže, tedaj pristoji določiti učni jezik deželnemu šolskemu oblastvu v sporazumu z deželnim odborom, pri čemur mora veljati načelo, da je vsaj v štirih nižjih razredih za nemške učence nemščina, za slovenske učence slovenščina učni jezik.

Mi se s tem paragrafom nikakor ne moremo strinjati in to iz različnih vzrokov.

Zakonodajstvo o realkah spada popolnoma v kompetenco deželnih zborov in stem spada v njih kompetenco tudi določitev učnega jezika. V tem oziru ima deželni zbor popolno prostost in zategadelj ne moremo umeti, kako se je mogel dež. odbor odločiti za nasvet, naj se ta kompetenca dež. zbora omeji, kakor to predlaga zgoraj navedeni paragraf.

Ako je vlada zahtevala tako določitev, kakor jo obsega rečeni paragraf, zgodilo se je to z očitnim namenom, preprečiti deželnim in slovenskim potrebam primerno preuredbo ljubljanske realke. To je vendar popolnoma jasno, da se ne bo nikdar doseglo porazumljenje, glede učnega jezika mej tistimi faktorji, ki realko vzdržujejo, t. j. mej deželnim šolskim svetom, mej kranjsko hranilnico, mej dež. odborom in mej ljubljansko občino.

Kranjska hranilnica bo zmiraj nasprotovala vsaki preuredbi ljubljanske realke in ravno tako smemo s vso gotovostjo računati, da tudi drž. šol. svet ne bo nikdar ugodil naši zahtevi, pa naj je še tako utemeljena in pravična.

Vsled tega je na vsak način potrebno, da se premeni navedeni paragraf, v tem smislu, da se potom za-

kona enkrat za vselej zagotovi, kar treba za preuredbo realke v našem smislu.

Po naši sodbi je pred vsem potrebno, da se v zakonu določi razdelitev realke na dva dela, v slovenski del in v nemški del. Na slovenskem oddelku naj se uvede slov. učni jezik in naj se zraven določi nekaj predmetov, ki se bodo podučevali v nemškem jeziku, da se mladina tega jezika do dobra nauči. Na nemškem oddelku naj bode učni jezik nemščina. Poskrbi naj se tudi, da bodo nemški dijaki imeli priliko, naučiti se slovenskega jezika ali za tiste, ki se hočejo slovenski učiti, mora biti ta predmet ravno tako važen, kakor vsak drugi, in se mora na vsak način konec narediti sedanjim „freikursom.“

V načrtu dež. odbora pogrešamo tudi določbe o kvalifikaciji ravnatelja. Dež. zbor ima tudi v tem oziru pravico, postaviti v zakon določbo, da mora ravnatelj biti slovenskega jezika popolnoma zmožen. Ako bi bile razmere v naši državi naravne, bi take določbe ne bilo treba, saj je ob sebi umljivo, da bi moral ravnatelj srednješolskega zavoda v naši slovenski deželi biti slovenskega jezika popolnoma zmožen. Ali pogled na ljubljansko realko nam kaže, da temu ni tako, da je na tem zavodu nastavljen ravnatelj, kateri slovenščine ni zmožen in vsled tega treba z zakonsko določbo to za vselej predrugačiti.

To so določbe, katere želimo, da se sprejmo v načrt realčnega zakona.

Nemcem se s tem ne zgodi nobena krivica, zjamčeno jim je vse, kar morejo zahtevati, zjamčeno pa je tudi, da se bode vsa mladina vzgajala v avstrijskem duhu in da se slovenska mladina ne bo germanizovala, kakor se to godi sedaj.

Mili narod!

Le kratek čas — ne popolni dve leti — nas loči od onega pomembnega dne, ko se bode navršila stoletnica rojstva najimenitnejšega pesnika našega — dr. Franceta Prešerna.

Ali je treba obširneje ponavljati, kaj je bil Prešeren slovenskemu narodu? Vsak količkaj izobražen, svesten Slovenec nosi z ljubeznijo in spoštovanjem sliko pesnikovo v svojem srcu, imenuje s ponosom njegovo ime.

V oni dobi, ko je slovenska muza še po otroški jecala, izlival je nje ljubljene Prešeren svoje čute v najkrasnejšo jezikovno obliko ter vstvaril Slovincem pesniški jezik, seznanil jih s pesniškimi oblikami in povzdignil slovenski jezik z one sramotne stopinje, ko je rabil le hlapcem in pastirjem, na ono odlično mesto, kjer rabi vsem slojem slovenskega naroda v zasebnem in javnem življenju.

Prešeren je bil oni, ki je najgorkeje čutil krivico, ki se je delala slovenskemu narodu in njega jeziku ter je brez obzira na strahopetne miritelje med Slovenci, duška dajal žarkemu rodoljubju.

Kot pesnik pa je odprl Slovincem pristop v svetovno slovstvo. Njegove pesmi so oni književni proizvod, ki daje Slovincem pravico, postaviti se ob bok drugim mogočnim kulturnim narodom.

Prešeren bi pač lahko rekel z Vodnikom: „Dovolj je spomina, me pesmi pojo“; ali, ako Prešeren zaradi tega ne bode imenitnejši, če mu postavimo spominek, in ne manj slaven, ako mu ga ne povzdignemo, je vendar-le naša dolžnost, da počastimo spomin pesnikov s tem, da mu postavimo spomenik — primeren ne njegovi veličini, ampak našim močem.

Ni zadosti, da čitamo in slavimo Prešerna, treba je, da svetu pokažemo, kako vemo ceniti svoje veljake, treba je, da pokažemo narodu lik imenitnika in da ga namestimo mlajšim rodovom za vzgled in navdušenje.

Zatorej se obrača podpisani odbor ponovno do slovenskega celokupnega naroda, da vsak po svoji moči pri pomore, povzdigniti pravočasno spominek Prešernu. Pozivamo pred vsem javne korporacije slovenske, naj prednjačijo z rodoljubnim vzgledom, obračamo se do društev, da prijejajo v to svrhu veselice in akademije. Prosimo naše izobražence, da z delom dokažejo, kako cenijo pesnika. Vabimo narodno ženstvo, kateremu je pesnik slavo razlašal po svetu, da se odolži pesniku, kličemo mladino, da po možnosti pomaga proslaviti pesnika. Pozivljam ves narod, da se odzove narodni dolžnosti.

Res je, da tarejo Slovence mnogi drugi in prepotrebni narodni davki. Ali tu gre za našo čast, in zanjo moramo radovoljno kaj žrtvovati, ako hočemo vredni biti svojih velikih umnikov in si ohraniti svetli obraz.

Končno prosimo vse slovenske liste, da po svoje pospešujejo nabiranje prispevkov, da se čim preje urnišči namen podpisanega društva.

V Ljubljani, 20. januarija 1899.

Odbor za postavljenje Prešernovega spomenika

Ivan Hribar
mestni župan
predsednik

Rajko Perušek,
c. kr. profesor
podpredsednik.

Fran Trdina,
mestni knjigovodja,
tajnik.

Dr. Makso Pirc, odvetnik; dr. Josip Stare, c. kr. finančne prokuratorje tajnik; Andrej Senekovič, c. kr. gimnazijski ravnatelj; dr. Ivan Tavčar, odvetnik — odborniki

Politični pregled.

Državni zbor. — V prvi seji sedanjega zasedanja, o kateri smo že zadnjič poročali, je poslanec Berks inrerpeliral zaradi obč. volitev v Št. Petru v Savinski dolini. Druga seja se je vršila dne 19. t. m. Nemci so v tej seji nadaljevali z obstrukcijsko komedijo. Zbornica sploh ni prišla do tega, da bi bila mogla razpravljati o dnevnem redu. Najprej so Nemci prav po vzgledu ogerske ooozicije zahtevali vsakovrstne upra-